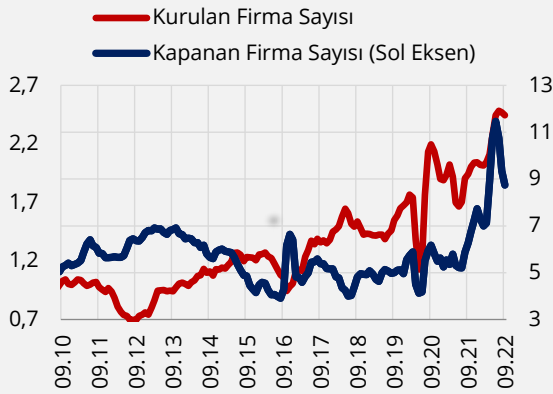

Kutu 2.1

Kurulan Kapanan Firma İstatistikleri Bağlamında İş Dinamizmi

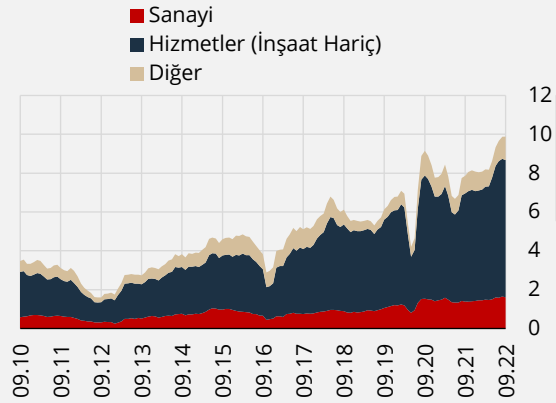
Son dönemde özellikle gelişmiş ekonomilerde iş dinamizminin azaldığına ve bunun eşitsizlik ve uzun dönemli büyüme eğilimleri üzerinde önemli bir risk oluşturduğuna dair gözlemler yaygınlık kazanmaktadır. İşgücü piyasasına dair göstergeler, demografik yapı ve ekonominin verimlilik ve büyüme performansı ülkemizde iş dinamizminin görece gücüne dair bir fikir vermektedir. İş dinamizminin yüksek frekanslı göstergelerinden biri ekonomi büyürken firmaların ekonomiye katılması ve ekonomiden çıkışının sağlıklı şekilde sürmesidir. Bu kutuda kurulan ve kapanan firma istatistiklerinin yakın dönem seyri incelenmektedir.

Grafik 1: Kurulan ve Kapanan Firma Sayısı
(3 Aylık Hareketli Ortalama, Mevsimsellikten Arındırılmış, Bin Adet)

Kaynak: TOBB.¹

Grafik 2: Net Kurulan Firma Sayısı (3 Aylık Hareketli Ortalama, Mevsimsellikten Arındırılmış, Bin Adet)

Kaynak: TOBB.

Kurulan firma sayısı 2013 yılından bu yana artış eğiliminde olmakla birlikte 2020 yılından sonra artış eğilimini keskinleştirmiştir (Grafik 1). Bu artışta, salgın döneminde uygulanan destekleyici para-maliye politikaları ile firma kurma sürecine ilişkin bazı hukuki ve kurumsal işlemlerin çevrimiçi yapılmasını sağlayarak iş yapmayı kolaylaştıran düzenlemelerin etkili olduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca kadın ve genç girişimcilere yönelik teşvikler, girişimci destekleri, kredi imkanlarının genişletilmesi ve geri ödemesiz teşvikler de söz konusu artışı destekleyen unsurlar arasında yer almaktadır. Eylül ayı itibarıyla 2022 yılında kurulan firma sayısı, 2019 yılının aynı dönemine göre yüzde 69 oranında artmıştır.

Kapanan şirket sayısı 2013'den 2015 yılına kadar gerilerken, 2016-2020 döneminde durağan bir görünüm sergilemiştir. 2021 yılı sonrasında kapanan şirket sayısında sektörler geneline yayılan hızlı bir yükseliş görülmektedir. Kapanan firma sayısında bu dönemde görülen artışta, covid salgını döneminde uygulanan kapanma tedbirlerinin, lokanta, konaklama, kültür, eğlence vb. sektörlerin faaliyetindeki olumsuz etkileri rol oynamış olabilir. Diğer taraftan, salgın sonrası dönemde dijitalleşme, tüketici alışkanlıkları ve tedarik zincirlerindeki değişimler gibi önemli yapısal dönüşümler de söz konusudur.

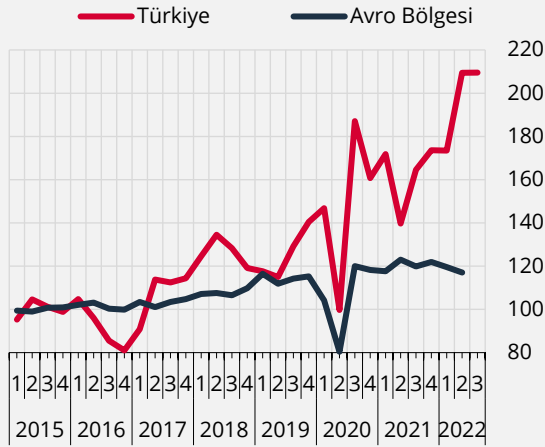
Bu dönemde hem açılan hem de kapanan firma sayılarının artması, sürecin ekonomideki dinamizm üzerindeki etkisine kısmen ışık tutmaktadır. Artan dinamizmin netteki etkisini kurulan ve kapanan firmalar arasındaki fark ile gösteren Grafik 2, nette kurulan firma sayısının mevsimsellikten arındırılmış düzeyinin 10 bin firmaya ulaştığına işaret etmektedir. Net kurulan firmaların sektörel dağılımı incelendiğinde firmaların katma değer ile paralel şekilde ağırlıklı olarak hizmetler sektöründe yer aldığı görülmektedir (Grafik 2).

¹ TOBB tarafından açıklanan kurulan ve kapanan şirket istatistikleri Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde yayınlanan ilanlara göre faaliyete başlayan veya faaliyetini sona erdiren (ticaret sicilinden silinen) şirketleri kapsamaktadır. Faaliyetini durduran ekonomik aktiviteye herhangi bir katkısı olmayıp pasif şekilde kalan firmalar bahse konu istatistik kapsamına dahil değildir.

Bununla birlikte sanayi sektöründe kurulan/kapanan firma sayısının konjonktürel dalgalanmalardan daha az etkilendiği, farklı dinamiklere sahip çeşitli sektörleri içeren hizmetler sektörünün ise konjonktürel dalgalanmalara daha duyarlı olduğu dikkat çekmektedir. Nette kurulan firma sayısı 2022 yılı Eylül ayı itibarıyla 2019'un aynı dönemine göre toplamda yüzde 57,1, hizmetlerde yüzde 50,7 ve sanayide yüzde 46,6 artmıştır.

Kurulan ve kapanan firma sayılarındaki eğilimler salgın sonrası dönemde üretim merkezi olarak önemimizin arttığı ve söz konusu istatistikler arasında uyumun daha yüksek olduğu Avrupa ülkeleri ile karşılaştırılmaktadır. Avrupa Birliği İstatistik Ofisi (Eurostat) verilerine göre, kurulan firma sayısındaki eğilimler 2015'den salgın öncesi döneme kadar büyük farklılaşma göstermemiştir. Bununla birlikte, salgın sonrasında Avro bölgesinde kurulan firma sayısı eğilimi kırılarak yatay seyrederek ve daha yakın dönemde gerileme gösterirken, Türkiye'de tam tersine güçlü bir eğim kazanmıştır (Grafik 3). Kapanan firma sayısındaki eğilimleri gösteren Grafik 4 ise Türkiye'de yaşanan sürecin bir yapısal dönüşüm olduğunu desteklemektedir. Salgın sonrası Avro bölgesinde kapanan firma sayısında kalıcı bir gerileme gözlenirken, Türkiye'de kurulan firma istatistiklerinde bir ivmelenme yaşanmıştır. Grafik 2'de görüldüğü üzere net kurulan firma sayısı artmakla birlikte Türkiye'de hem giren firmalarda hem de çıkan firmalarda önemli bir dinamizm yaşanmaktadır.

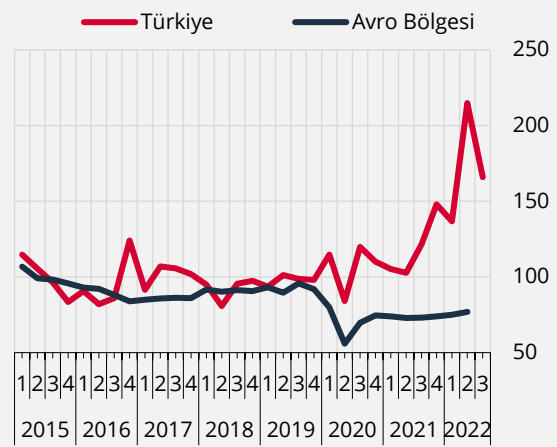
Grafik 3: Türkiye ve Avro Bölgesi'nde* Kurulan Firma Sayısı (Mevsimsellikten Arındırılmış, 2015=100)

Kaynak: Eurostat, TCMB.

* Avro bölgesinde yer alan 19 ülkeyi kapsamaktadır.

Grafik 4: Türkiye ve Avro Bölgesi'nde* Kapanan Firma Sayısı (Mevsimsellikten Arındırılmış, 2015=100)

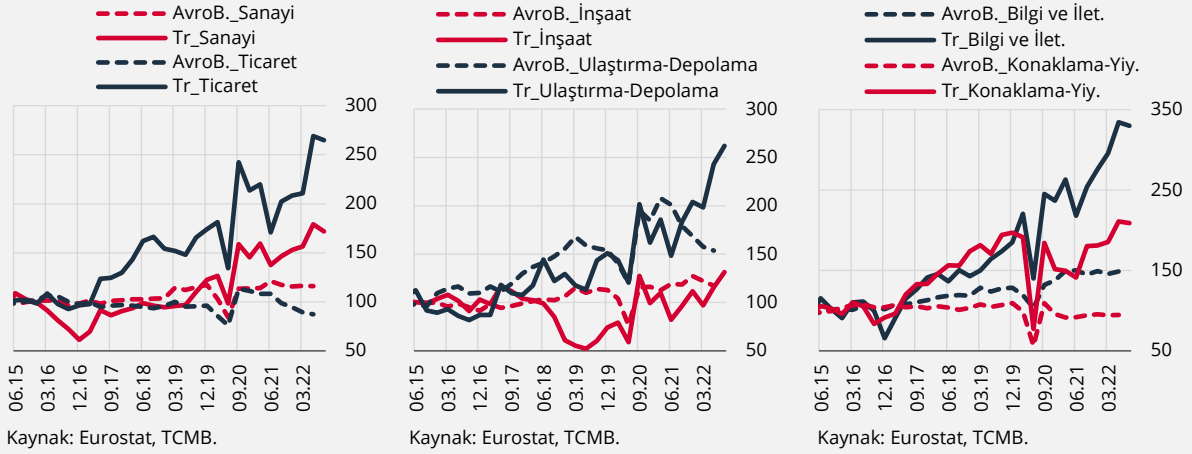

Kaynak: Eurostat, TCMB.

* Avro bölgesinde yer alan 19 ülkeyi kapsamaktadır.

Türkiye'de kovid sonrası dönemde kurulan firma sayısındaki artışın sektörler geneline yayıldığı görülmektedir (Grafik 5). Yaşanan dijital dönüşümün bir yansıması olarak, teknoloji yoğun ve yüksek katma değerli bir sektör olan bilgi-iletişim sektöründeki yükselişin, diğer sektörlerle kıyasla daha belirgin olduğu dikkat çekmektedir. Buna karşılık aynı dönemde Avro bölgesinde sanayi, konaklama-yiyecek ve bilgi-iletişim dışındaki sektörlerde kurulan firma sayısı azalmıştır. Ölçek bazında incelendiğinde yeni kurulan firmaların yüksek oranda mikro ölçekte firmalar olduğu, bunu sırasıyla küçük ve orta ölçekte firmaların izlediği görülmektedir. Her ne kadar istihdamdaki payları düşük de olsa literatürde küçük ve orta ölçekli genç firmaların büyük ölçekli firmalara kıyasla daha hızlı büyüdükleri ve iş yaratma kapasitelerinin daha yüksek olduğuna dair bulgular vardır (Ayyagari, vd., 2014; Yue ve Rama, 2015; Rotar, vd. 2019). Bu bağlamda net yeni kurulan firma sayısındaki artış ve firma kompozisyonu, girişimciliğin ve iş dinamizminin artması yönünde olumlu sinyaller içermektedir.

Grafik 5: Türkiye ve Avro Bölgesi'nde Kurulan Firmaların Sektörel Ayrımı
(%, Mevsimsellikten Arındırılmış, 2015 =100)

Özetle, covid salgınına takip eden dönemde hem kurulan hem de kapanan firma eğilimlerinde önemli bir güçlenme yaşanmıştır. İstatistiksel olarak daha karşılaştırılabilir olan ve hem en büyük pazarımız hem de önemli ticaret rakiplerimizi içeren Avro bölgesinde ise her iki değişken de durgunluğa girmiştir. Nette ise kurulan firma sayıları yaşanan katma değer ve istihdam büyümesini yansıtabilecek şekilde artmıştır. Bununla birlikte net açılan firma sayısında katma değeri nispeten yüksek olan imalat sanayinin de önemli bir paya sahip olması ve yine yüksek katma değerli sektörlerden bilgi-iletişim sektörünün payının artış eğiliminde olması, salgın sonrası yaşanan ekonomik dönüşümün yapısına dair önemli bilgi sunmaktadır.

Kaynakça

- Ayyagari, M., Demircuc-Kunt, A., ve Maksimovic, V. (2014). Who creates jobs in developing countries?. *Small Business Economic*, 43, 75-99. <https://doi.org/10.1007/s11187-014-9549-5>.
- Yue, L., ve Rama, M. (2015). Firm Dynamics, Productivity Growth, and Job Creation in Developing Countries: The Role of Micro- and Small Enterprises. *The World Bank Research Observer*, 30(1), 3-38. <https://doi.org/10.1093/wbro/lkv002>.
- Rotar, L. J., Pamić, R. K. ve Bojnec, S. (2019). Contributions of small and medium enterprises to employment in the European Union countries. *Economic Research*, 32 (1), 3302-3314. DOI: 10.1080/1331677X.2019.1658532.